

MUZAFFER İZGÜ'NÜN ÖKKEŞ ADLI ROMAN SERİSİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ İLE ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Selen PEKASLAN ÖZDAŞ*

Öz: Çocukların kişisel gelişimi için önemli edebî kaynaklardan olan çocuk kitapları, çocukların seviyelerine uygun olacak şekilde onların hayal güçlerini beslemekte; keyifli zaman geçirmelerine, okuma becerisi kazanmalarına ve eğitsel iletileri almalarına yardımcı olmaktadır. Yazdığı eserler ile bu konuda söz sahibi olan yazarlardan biri de Muzaffer İzgü'dür. Uzun yıllarını eğitim-öğretim hizmetinde geçirmiş olan Muzaffer İzgü'nün kendi hayatından izler de taşıyan eserleri, çocukların ruhuna ve hayal dünyalarına bugün ve gelecekte dokunmayı başaracak içerikte ve niteliktedir. Yazarın birçok okul kütüphanesinde yer alan kitapları, çocukların yanında farklı yaş grupları tarafından da sevilerek ve beğenilerek okunmaktadır.

Çalışma nitel bir araştırmadır. Doküman incelemesi ve hikâye haritası yöntemi kullanılan bu araştırmada Muzaffer İzgü'ye ait olan "Ökkeş" serisinden on roman, değerler eğitimi ile tema, olay örgüsü, zaman, mekân, şahıs kadrosu ve eserlerde öne çıkan on üç değer açısından incelenmiş, inceleme sonuçları topluca değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muzaffer İzgü, değerler eğitimi, çocuk edebiyatı, Ökkeş Serisi, hikâye haritası.

THE ANALYSIS OF THE FIGURES AND CONTENT CHARACTERISTICS OF VALUES OF THE ROMAN SERIES BY THE MUZAFFER İZGÜ'S ÖKKEŞ

Abstract: Children's books are one of the important literary resources for the development of the children. They feed their imagination in accordance with their level and help them enjoy their time, receive educational message and help their reading abilities. One of the authors who have a say in this matter with his work is Muzaffer İzgü. His books which carry traces from his life let the readers enjoy their time and develop a taste in reading. Muzaffer İzgü who spent many years in educational services manages to touch the lives of the children even today. His books, which can be found in many school libraries, are read by various age groups.

This study is a qualitative research. In this study, ten novels from Muzaffer İzgü's "Ökkeş" series are inspected in terms of values education and theme, plot, time, location, characters and thirteen values that are prominent in the books using document examination and story mapping method and the results of the inspection are evaluated collectively.

Key Words: Muzaffer İzgü, values education, children's literature, Ökkeş Series, story mapping

Geliş tarihi: 05. 04. 2018 / Kabul tarihi: 02. 05. 2018

DOI:

*. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı,

1. Giriş

Bir toplumu tanımak için o toplumun değerlerine bakmak gerekir. Sahip olduğu değerler bütünü, o toplumun karakterini analiz etmede önemlidir. Ortak değerlerin en iyi incelenebileceği alan da edebiyattır. Yazar ve şairler, hem halkı bilinçlendirmek hem de var olan değerlerin yansımaları aktarmakla görevlidir. Doğru ve yanlış ayırt etmek, yaşam koşullarına ve topluma uyum sağlamak adına rehberlik ederler.

Muzaffer İzgü, hayatının büyük bir kısmını eğitim-öğretim hizmetlerinde geçirmiş bir edebiyatçıdır. Yoksul çocukluk günlerinin de etkisiyle kaleme aldığı kitaplarında zengin tabakadan ziyade günlük hayattan söz etmiştir. Bu nedenle Muzaffer İzgü'nün eserleri hem hitap ettiği yaş grubu hem konu seçimi ve anlatım biçimi hem de bireylere kazandırılmak istenen çeşitli değerler açısından edebiyatımızda önemli bir yer tutar.

Yazarın eserleri, uzun yıllar, okulların kütüphanelerinde yer almış, özellikle 9-12 yaş arası çocukların sıkça okuduğu kitaplardan olmuştur. Bu çalışma, Muzaffer İzgü'ye ait olan "Ökkeş" serisinden 10 kitapla sınırlıdır. Eserler yapı olarak incelenirken amaç, okuyucunun ön bilgi sahibi olmasıdır. Bu yüzden romanlar tema, olay örgüsü, zaman, mekân, şahıs kadrosu açısından incelenirken fazla ayrıntıya girilmemiştir.

2. Muzaffer İzgü'nün Hayatı ve Hayatından Ökkeş Serisi'ne Yansımalar

1933 yılında doğan, 2017 yılında aramızdan ayrılan, çok sayıda eser kaleme alan İzgü, Türk edebiyatında eksikliği pek fazla hissedilen çocuk edebiyatı türünün de iyi örneklerini veren yazarlarımızdan biridir. Onun eserlerinde hâkim renk mizah unsuru ve duygusudur: "Her şeyden önce, büyük kalabalıkları, kaba çarpıtmalarla güldürmek amacıyla değildir. Zaten gülmecenin sınıfsal olması gerektiğini de vurgulamıştır. Kendi gözlem alanı içindeki toplumsal ve siyasal çarpıklıkları ortaya koyan bir anlayışadır. Çağının gözlemlediği çarpıklıkları ortaya koyan bir anlayışadır." (Uyguner, 1994:19).

Her yazar gibi seçici / eklektik bir tutum takınan İzgü'nün gözlemleri, mekân ve çevre unsurundan önce olayı ön plana çıkarır: "İzgü'nün romanlarında ayrıntılı tasvirler yer almaz. Kahramanları ve mekânları ana hatlarıyla veren yazar, ayrıntıya inmez. Daha çok, anlatacağı olaya odaklanır. Uzun tasvirlerle yer vermeyen yazarın eserlerinde yabancı kelimelere de pek rastlanmaz. Halkın kullandığı dili kullanmayı tercih eden yazarın eserlerinde yerel söyleyişlerle de karşılaş-

lır.” (Uyguner, 2005:33-42). Özellikle sade dilden yana tercihini kullanması, İzgü'nün romanlarını çocuklar açısından da daha kolay okunur yapar.

Yazar, birçok alanda eserler vermiştir. Roman, hikâye ve tiyatro eserleri yazmıştır. Özellikle çocuklar için yazdığı eserlerle bilinmektedir. Çocuklar için yazdığı eserlerde güldürü ve ironi / alaycı üslup yönü baskındır. İzahı olmayanın mizahı olur, gerçeğinden hareket eden İzgü; mizahı eğitmek ve doğru ile yanlışın ayrımını yapmak adına bir araç olarak kullanmıştır.

Eserlerinin kendi hayatından da izler taşıdığını, yazarın hayatını araştırdığımızda görmekteyiz. Ökkeş Otoparkta eserinde Ökkeş'in arkadaşı Hasan'ın ağzından Muzaffer İzgü'nün yaşadığı bir olayı anlattığını görürüz:

“ - Çocukken hiç balonum olmadı. Balona verecek paramız yoktu. Ona verilecek parayla eve yarım ekmek alınırdı. Ekmek daha önemliydi. Balon hiç karın doyurur muydu? Balon dediğin hava cıva, bir patladı mıydı, ki mutlaka patlar, o zaman para yandı gitti.

Annem hep böyle söylerdi. Bilirdim ki bizim evde balona verilecek para yok. Onun için ben de bir baloncu görsem, peşine takılır, balonları izleye izleye, adam nereye giderse, ben de oraya giderdim. Balonlardan birine işaret koyardım kendi kendime, 'Bugün hangisi benim olsun? Şu sarı olsun, yok şu kırmızı olsun.' Artık o balondan gözümü ayıramaz, onu düşünürken elime alırdım, okşardım, severdim. Baloncunun eli, balonlara uzandıkça, 'İşte benimki gitti, işte satıyor' derdim. Balonum satılmayınca, yine baloncuyla birlikte yollara düşerdim. Gözlerim kendi balonumda baloncu gider, ben giderdim.

Bir gün yine bir balona işaret koydum, tepede, ki kimse satın almasın, baloncu koparıp çocuğun birine vermesin. Baloncunun on adım arkasından yürüyüp gidiyorum. Ulu Cami'nin oraya geldik, bir rüzgâr, bir deli rüzgâr ki baloncu mu balonun ipini hızla çekti, yoksa rüzgâr mı güçlü geldi, benim balonumla birlikte birkaç balon uçtu, kocaman bir ağacın tepesine kondu, balonun ipi dallara takıldı, oracıkta durdu. Baloncu şaşkın, yanına yöresine bakındı beni gördü. Biliyor baloncu balonlara hayran olduğumu kaç gündür ardına takılan çocuğu tanımaz mı? Beni çağırdı:

'Küçük' dedi, 'İndir şu balonları oradan, sana birini vereyim.'

Ayağımda ayakkabı yok ki zaten hemen tırmanıverdim ağaca, ağacın tepesine. İşin ucunda balon olduktan sonra, hem de işaretlediğim balon olduktan sonra ulu ağaçlar bizim için neymiş, asfaltta yürür gibi çıkarım, balonları alırım.

Çıktım ağacın tepesine, uçlara yaklaştım, dal çitiriyor, ama olsun, işin ucunda bir balon olsun, işin ucunda bir balon sahibi olmak var, onu koklamak, onu okşamak var. Balonları aldım. Baloncu aşağıdan durmadan bağıyor:

'Patlatma ha! Dikkatli ol ha!'

Bir tanesi, benim balonum, dalın ucuna kısmış, çekiyorum ipi, öteki balonlar geliyor, benim balon gelmiyor. Biraz daha zorladım, ip koptu, benim balonum orada kaldı. Biraz daha uzandım, dalın ince yeri, anladım, dal kırılacak, içimden 'Olsun,' dedim, 'O zaman şu sarıyı, olmazsa şu maviyi isterim.' Balonları patlatmamak için hem balonlara bakıyorum, hem de ağaçtan aşağı düşmemek için bastığım yere bakıyorum. Terliyorum, korkuyorum ama az sonra balonu ipinden tutup eve koşmak var.

İndim ağaçtan, balonları baloncuya uzattım. Adam balonları aldı, öteki balonların yanına bağladı ve yürüdü gitti. Ardından bağırdım:

'Emmi, hani benim balonum?'

Bana ağacı, ağacın tepesindeki balonu gösterdi:

'Senin balonun orada.' dedi.

Kalakaldım oracıkta, bir ağacın tepesindeki balona baktım, bir uzaklaşıp giden baloncuya. Ama yine de mutluydum, elimi sürmemiştim, koklamamıştım hiç ama balonum vardı, orada ağacın tepesinde, sallanıp duruyor, bana bakıyordu. Camiden çıkan insanlara balonumu gösterdim, 'Bak amca görüyor musun, o balon var ya benim balonum,' diyordum. Boynu kravatlı amcalara gösteriyordum, gezgin satıcılara gösteriyordum. Koşa koşa eve geldim, daha sokak kapısından girmeden bağırdım:

'Ana balonum var!'

'Hani, nerede?'

'Orada, Ulu Cami'nin oradaki ağacın tepesinde.'

Koştum gittim yine ağacın altına, balonumun yanına. Neler geçiyor usumdan, kuş olmak, balonu gagamın arasına almak; zıplamayı düşünüyorum ağaç boyu, tam tepeye ulaştığımda balonumu kapıp yere ineyim.

Gece babama söyledim, kardeşlerime söyledim, 'Balonum var, balonum var.'

Düşümde gördüm, dev gibi şişirmişim balonumu, patlamıyor, hiç patlamıyor.

Sabah balonumu görmeye gittim. Yoktu balonum, içim burkuldu. Sonra gördüm, sarkıyordu, patlamıştı. Ağlamaya başladım, ağacın altında elimi süremediğim balonuma bakıp bakıp ağlıyordum. Gelen geçen niçin ağladığımı soruyordu, konuşamıyordum, ağacı gösteriyordum. Kimi 'ağaçtan düşmüş' diyordu, kimi 'koşa koşa gelirken kafasını ağaca vurmuş' diyordu. Biri sarstı, sordu. Adama ağacı, balonumu gösterdim. 'Balonum patlamış,' dedim. Adam güldü, 'Hiç buna ağlanır mı, annen sana yine alır,' dedi. Hıçkırarak başımı salladım, 'Hı, alır,' dedim." (Çetinkaya, 2004: 78-81).

Muzaffer İzgü'nün bu anısı Ökkeş kitabında neredeyse aynı şekilde yer almaktadır. Muzaffer İzgü, yaşadıklarının bir yansımını oluşturmuştur. Ökkeş'in çerçilik yaptığı 5.kitapta da Muzaffer İzgü'nün, babasıyla birlikte seyyar satıcılık yaptığı zamanın izleri hissedilmektedir.

Ökkeş serisinin son kitabında Hasan'ın kardeşi Miyeser'in, İzgü'nün hayatında yer alan bir isimle aynı olduğunu görmekteyiz.

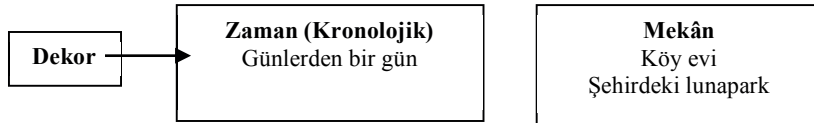
"Ah o Müyesser'in ağıtını unutamam, o sarı saçlı, mavi gözlü, beş yaşındaki Müyesser'in. Yılan soktu Müyesser'i. Kendi gibi ufacak bir yılan ama zehri güçlü. Nasıl çığlıklar attı nasıl kasıldı o ufacak gövde, gözümün önünde." (Çetinkaya, 2004: 102).

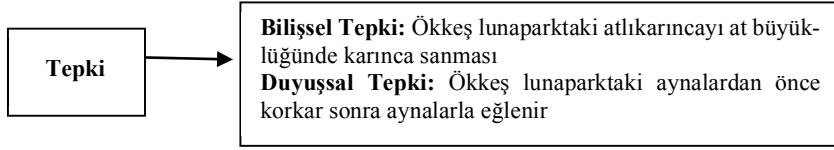
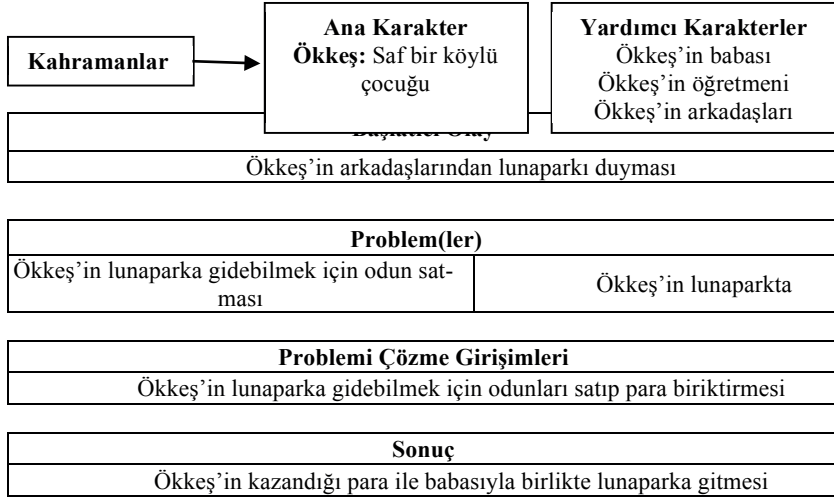
Yazar, acılarını çaresizce izlediği Miyeser'e kitapta yardım elini Ökkeş aracılığı uzatmıştır. Son kitapta Ökkeş ve Hasan, kazandıkları paralarla onun okula gitmesini sağlamıştır. Serinin bitişi Miyeser'in mutlu başlangıcı olmuştur.

3. Ökkeş Serisinin Şekil Özellikleri

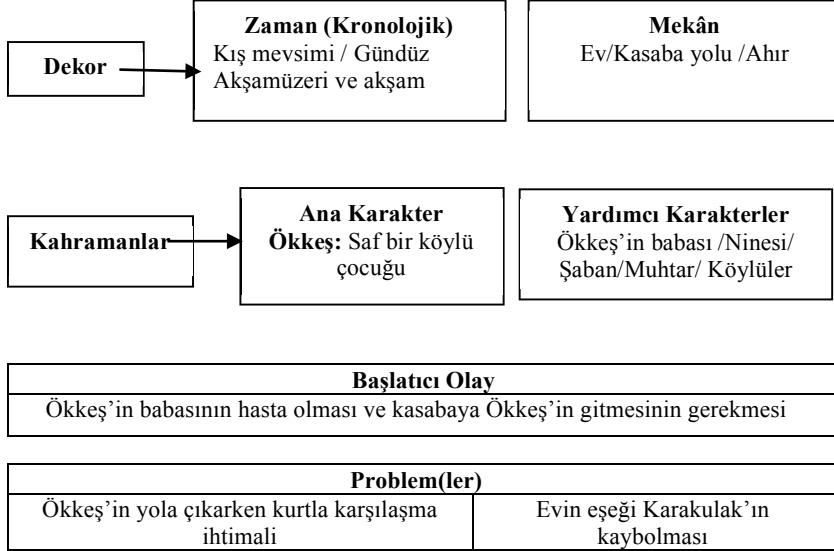
Bulgular bölümünde kitapların hikâye haritası yöntemi kullanılarak çözümlenmesi yapılmıştır. Yapı olarak incelenmesinde amaç ön bilgi kazandırmak olduğu için fazla ayrıntıya girilmemiştir.

3.1. Ökkeş Lunaparkta

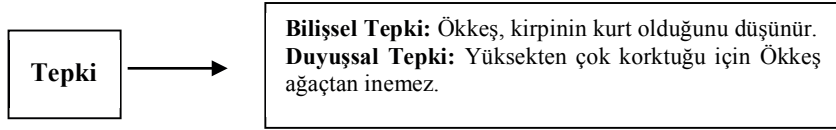

3.2. Ökkeş Kurt Avında

Problemi Çözme Girişimleri	
Ökkeş'in yanına tüfek alması	Karakulak'ı bulmak için yola düşüp Ökkeş'in ağaca çıkması
Sonuç	
Ökkeş'in kurt sanıp bir kirpiyi vurması	Köpeğinin de yardımıyla eşeği bularak köye dönmesi

3.3. Ökkeş Balık Avında

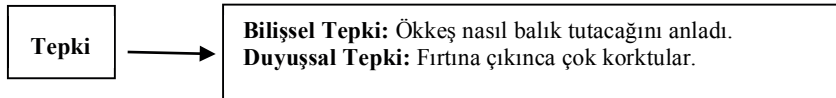

Başlatıcı Olay
Ökkeş'in babasının balık tutup satmayı istemesi

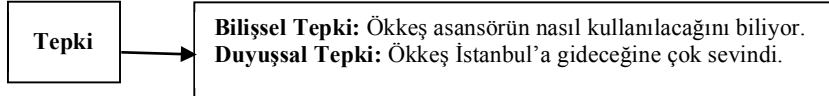
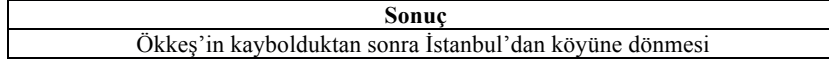
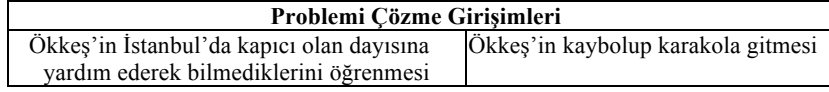
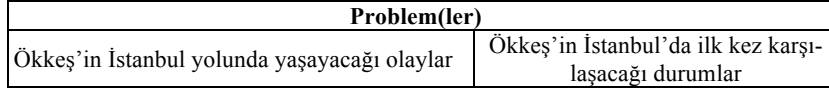
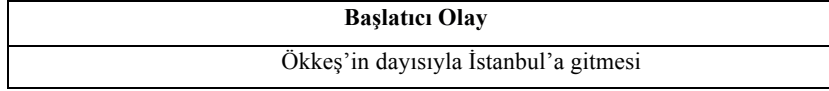
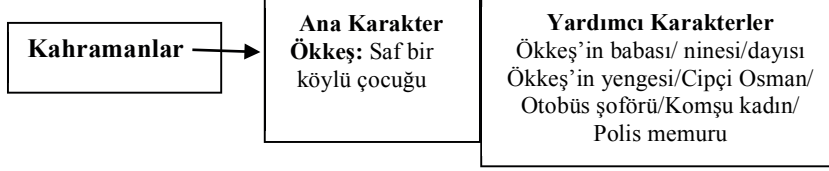
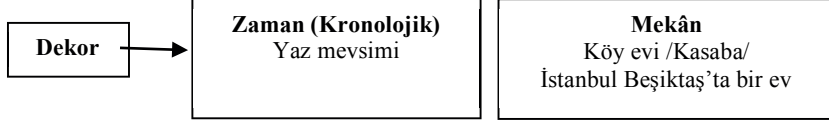
Problem(ler)	
Sandalın onarılmasının gerekmesi	Denizdeyken büyük bir fırtınaya yakalanmaları

Problemi Çözme Girişimleri	
Sandalın çeşitli yerlerine yama yaparlar	Fırtınadan korunmak için bir adada mahsur kalırlar

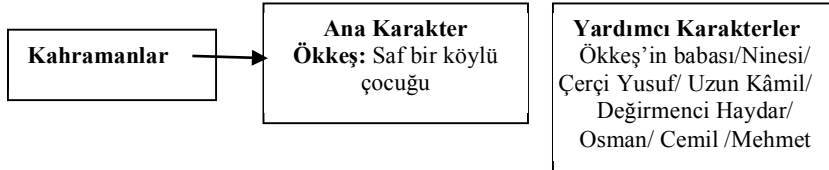
Sonuç
Ökkeş ve babasının kurtularak köye dönmeleri

3.4. Ökkeş Kapıcı

3.5. Ökkeş İşportacı

Başlatıcı Olay	
Ökkeş'in canının sıkılması ve Çerçi Yusuf'a yardımcı olması	

Problem(ler)	
Ökkeş'in sala binmeye korkması	Ökkeş'in köpeğinin diğer köpeklerden korkup kaçması

Problemi Çözme Girişimleri	
Ökkeş'in sala binen diğer insanları görüp sala binmeye ikna olması	Ökkeş'in kaybolan köpeğini çocuklarla birlikte araması

Sonuç	
Ökkeş'in köpeği Karabaş kaybolduktan sonra Ökkeş'in köyüne dönmesi	

Tepki	Bilişsel Tepki: Ökkeş, salın korkulacak bir şey olmadığını öğrenir.
	Duyuşsal Tepki: Ökkeş köpeği kaybolunca çok üzülür.

3.6. Ökkeş Bahçıvan

Dekor	Zaman (Kronolojik) Yaz Mevsimi	Mekân Köy evi /Kasaba/ İstanbul Beşiktaş'ta bir ev
-------	-----------------------------------	--

Kahramanlar	Ana Karakter Ökkeş: Saf bir köylü çocuğu	Yardımcı Karakterler Ökkeş'in babası /Ninesi/ Muhtar/ Zeynel /Köylüler
-------------	---	--

Başlatıcı Olay	
Babası ve Ökkeş'in kışlık yakacak odun toplaması	

Problem(ler)	
Taşlık bir arazinin bahçeye çevrilme çabası	Kuyudan su çıkması için iddiaya girilmesi

Problemi Çözme Girişimleri	
Günlerce süren insanüstü bir gayretle çalışmak	Kuyuyu açmak için seçilen alanda 16 metreye kadar kazarak su bulmak
Sonuç	
Taşlık alanın bahçeye dönmesi ve evlerini oraya yapmaları	

Tepki	<p>Bilişsel Tepki: Ökkeş, emek verilerek bir işin başarılabilineceğini bilir.</p> <p>Duyuşsal Tepki: Ökkeş keçilerini kaybedeceğinden çok korkar.</p>
--------------	---

3.7. Ökkeş Otoparkta

Dekor	<p>Zaman (Kronolojik) Kış Mevsimi</p>	<p>Mekân Köy /Kasaba/ Büyük şehir Taksi durağı /Hamam</p>
--------------	--	--

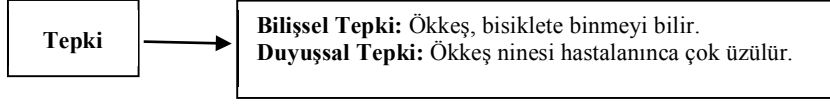
Kahramanlar	<p>Ana Karakter → Ökkeş: Saf bir köylü çocuğu</p>	<p>Yardımcı Karakterler Ökkeş'in babası/Ninesi/ Hasan/Hasan'ın anne ve babası/Şişman adam/ Kemal/ Şoförler</p>
--------------------	---	---

Başlatıcı Olay
Ökkeş'in babasının çalışmak için büyük şehre gitmesi

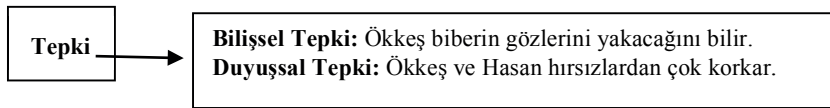
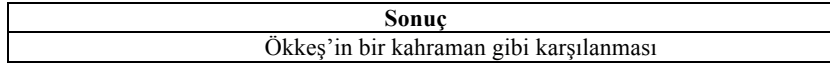
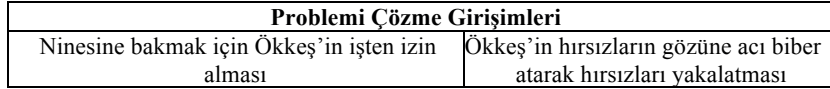
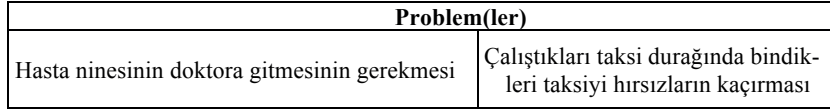
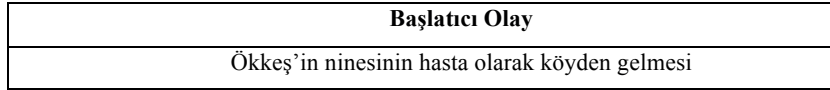
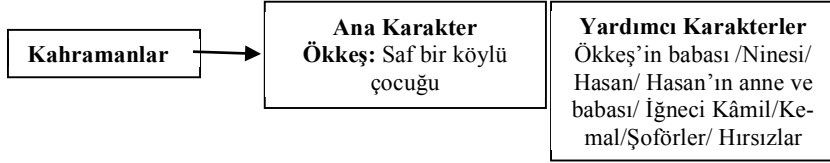
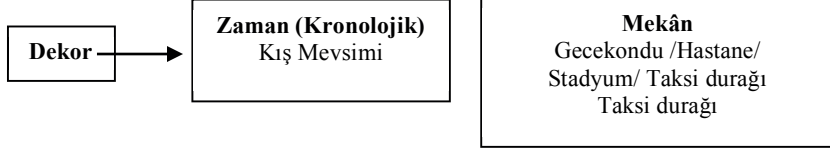
Problem(ler)	
Ökkeş'in de babasıyla birlikte çalışmaya gitmesi	Köyde yalnız ninenin çok hasta olması

Problemi Çözme Girişimleri	
Ökkeş'in taksi durağında işe girmesi	Hastalanan nineyi köyden getirmek için Ökkeş'in babasının köye gitmesi

Sonuç
Ökkeş'in babasının köye dönmesiyle Ökkeş'in büyük şehirde arkadaşı Hasan'la kalması

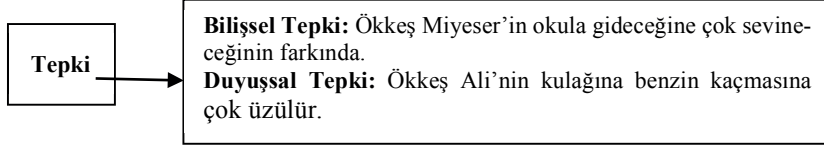
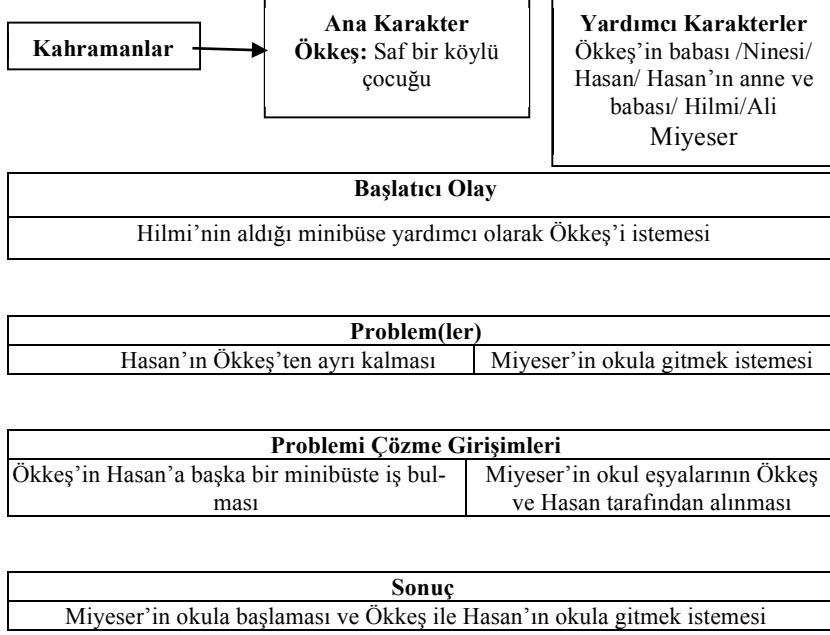

3.8. Ökkeş Maçta

3.9. Ökkeş Dolmuşçu

3.10. Ökkeş Denizde

Başlatıcı Olay	
Ökkeş ve Hasan'ın denize gitmek istemesi	
Problem(ler)	
Denize gitmek için uzun bir yol olması	Denizde Ali Rıza'nın boğulma tehlikesi geçirmesi
Problemi Çözme Girişimleri	
Bisiklet kiralamaları	Hasan ve Ökkeş'in sırayla Ali Rıza'yı taşıması
Sonuç	
Ökkeş ve Hasan'ın büyük zorluklarla eve varması	
Tepki	<p>Bilişsel Tepki: Ökkeş, denizde boğulan birinin kendilerini de boğabileceğini bilir.</p> <p>Duyuşsal Tepki: Ali Rıza boğulurken çok korkarlar.</p>

4. Değerler

İnsanların birlikte yaşamaları, bazı ortak paylaşım, kural ve yaptırımlara bağlıdır. Toplumsal olarak kabul gören bu değerler, bir davranış şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. “*Değer kavramı Latince “kıymetli olmak”, “güçlü olmak” anlamlarına gelen valere kökünden türemiştir.*” (Aydın, 2011: 39). Belirtilen bu kıymet kişinin kendisinden ya da çevresinden kaynaklı olabilmektedir. Yalan söylememesi, bencil olmaması gibi özellikler içten gelen özellikler, soylu bir aileye mensup olmasından kaynaklı verilen kıymetse dış kaynaklı sosyal değerlerdir. Kişinin kendinden kaynaklanan değerlere verilen kıymet, daha kalıcı olacaktır.

Günümüzde pek çok sınıflaması yapılmış değer ve değer eğitimi konusu üzerine çok sayıda çalışma da bulunmaktadır. Bu çalışmada değer sınıflaması Cahit Kavcar, Eduard Spranger ve Milton Rokeach'ın değer sınıflaması dikkate alınarak belirlenmiştir.

Değerler, romanların tümünde Ökkeş karakteri üzerinden vermeye çalışıldığı için değerlerin belirlenmesine geçmeden önce öncelikle Ökkeş karakterini yakın plana almamız gerekmektedir. Ökkeş karakteri hakkında kitabın girişinde çok net bir bilgi verilmiş, karakter ve olayların gelişimine bu bilgi yön vermiştir.

“Tanıyorsunuz değil mi Ökkeş’i? O, saf bir köylü çocuğudur, siz yaşlardadır. Çok ufakken annesini yitirmiş, babası ve babaannesiyle bir arada yaşamaktadır. Ökkeş, söz dinler ama yaptığı her işi de eline yüzüne bulaştırır. Aynı zamanda çok iyi kalplidir, herkese iyilik etmeyi sever. Ama tek kusuru vardır Ökkeş’in, birazcık saftır...” (İzgülü, 2011a: 5).

Ökkeş’in yaşının on iki olması da karakterin okuyucuyla bağ kurmasında öncelikli rol oynamaktadır. Ökkeş’in annesinin hayatını kaybetmesi de yine Ökkeş’in hayatında önemli rol oynamakta “anne sevgisi” eksikliğinin, okuyucunun gözünde Ökkeş’in ayrı bir yerinin olmasını sağlamaktadır. Ökkeş, yaptığı saflıklarla da okuyucuyu kendisine bağlamakta, özellikle çocuk yaştaki okuyucuların kendileriyle özleştirdikleri Ökkeş’i daha da baskın bir karakter haline getirmektedir.

Ökkeş’in saf bir çocuk olduğundan bahsedilmiştir. Bahsedilen saflık; bazen canlı-cansız ayrımı yapamamak, soyut ve somut kavramları karıştırmak, hayvanların konuştuğuna inanmak, sürekli bir şeyleri kaybetmek veya unutmak, kelimeleri yanlış anlamak şeklinde gerçekleşmektedir. Bu durum, özellikle Hacivat-Karagöz eserlerindeki kelime oyunlarını çağrıştırmaktadır.

“Ökkeş, bitişik odaya geçti. Tüfek duvarda asılı duruyordu. Başladı düşünmeye:

‘Sapından mı tutayım, yoksa kayışından mı?’

‘Bubaaa!’ diye bağırdı.

‘Ne var oğlum?’

‘Buba, bu tüfek bana ters ters bakıyor buba.’ (İzgülü, 2011b: 9).

Ökkeş yöresel bir dil kullanmaktadır. Ancak bu durum süreklilik göstermez. Sadece belirli kelimelerde yöresel bir dil kullanır. Ökkeş dışında yöresel dili baskın kullanan yoktur. Bu nedenle dil kullanımı da yine bir güldürü ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Hakkını helal et buba. Gidip de gelememek var, gelip de görmemek var.” (İzgülü, 2011b: 16).

Ökkeş’in saf tavrından dolayı, özellikle babası, sürekli Ökkeş’e bilgiler vermektedir. Bilgilendirmeler genellikle doğrudan yapılmaktadır. Burada okuyucunun da bilgilendirilmesi esas görülmüştür.

“ ‘Oğlum inekler böğürür, atlar kişner, kuzular meler...’

Ökkeş babasının ağzından alıverdi:

‘Horozlar öter, üüü ürü üüüü... Niye öter biliyon mu buba?’

‘Niye?’

‘Sabah oldu haydi artık kalkın, der. Bana yem verin, der...’ ”

(İzgülü, 2011b: 36)

“ ‘Ama başka zamanlar ben de onlar gibi çalışıyorum!’ diye düşünüyordu. Bu bahar babasıyla az mı çalışmışlardı, o fasulyeleri, birbirleri, o salatalıkları dikmek için? Hele kabaklar, az mı üzmüştü onları? Kabağı ekeceksin, onlara ark açacaksın, sürgününe yol hazırlayacaksın. Bir zaman sonra kabak, kocaman çiçeğini açacak, birkaç gün sonra da çiçek taç yapraklarını dökcek, tam ortasında küçücük bir kabak oluşacaktı. Salatalık da öyleydi. O da çok bakım isteyen nazik bir bitkiydi.” (İzgu, 2011ç: 24). Bu bilgiler ışığında alfabetik sıra ile değerler incelemesine geçebiliriz.

4.1. Ahlâk

Yanlış ile doğrunun ayrımını yapmanın önemini kavramaya başlayan çocuk, kendi kültürünü de öğrenmeye başlayacaktır. Yaşadığı çevre, kültürel, dinî ya da felsefi açıdan doğru ve yanlış kavramlarına yön verecek, çocuğun da bu değerleri öğrenmesi iyi bir yaşamın temeli olacaktır. Çocuğun yaşayarak öğreneceklerinin haricinde izledikleri, dinledikleri ve okudukları bu değerleri kazanmasında yol gösterici olacaktır.

Ahlak kavramı, kitaplarda fazlasıyla yer bulmuştur. Yazar, günlük hayatta nasıl davranılması gerektiğinden ve özellikle ahlak kavramından bahsetmiştir.

Ökkeş, artık İstanbul’da yaşamaktadır. Daha önce çalıştığı taksi durağından ayrılmış ve bir dolmuşta yardımcı olarak çalışmaya başlamıştır. İş dönüşü çalıştığı dolmuşta bir cüzdan bulur. Çalıştığı dolmuşun sahibiyle birlikte cüzdanı sahibine teslim ederler.

“İşçi Hasan o denli sevinmişti ki, hatta bir ara:

‘Ben o paraya gitti gözüyle bakıyordum.’ dedi. ‘Ama bir durağa dek gideyim, belki bulurum diye düşünmüştüm. Ama nereden bileyim ki siz getireceksiniz parayı, hem de evime dek...’

Ökkeş ve Hilmi, çaylarını içtikten sonra izin istediler. Kadın, yaşlı adam, İhsan onları köşe başına dek uğurladılar. Gözden yitinceye dek el salladılar. Üçünün de gözlerinde mutlu bir sevinç vardı. Ökkeş belki de onlardan daha çok seviniyordu.

Adam rahat uyuyacaktı.

Hilmi:

‘Ökkeş, çok sevdim bu davranışını.’ dedi. Bulduğun her şeyi geri sahibine vermelisin.’ (İzgu, 2011h: 49).

Ökkeş, karakteri üzerinden yazar doğrudan bir nasihat vermiştir okuyucularına. Haksız kazanç elde etmemenin, kendisine ait olmayan bir para veya eşyayı almamanın ve mümkünse sahibine ulaştırmanın

herkesi mutlu edeceğini ve en doğru, en ahlaki davranış olduğunu anlatmıştır.

Bir başka belirgin örnek yine minibüste yaşanan bir olaydır. Yolcular, gereksiz yere kornaya basılmasından rahatsız olmuşlardır. Kendi aralarında konuşmaya başlarlar ve sonunda Ökkeş'e de bir nasihat verirler.

“Yaşlı adamın biri:

‘Yani arkadaşlar.’ dedi. ‘Kısacası bizdeki sürücüler dat dit’le konuşmaya bayılıyorlar. Ama bu hiçbir zaman doğru değildir. O senin söylediğin kişinin karısına “Allahısmarladık” demesi için kornaya basmasına gerek yok. Sokakta hasta olabilir, uyuyan insan olabilir, çocuk olabilir. Hem korna sesi insanın sinirlerini bozuyor...’ ” (İzgü, 2011h: 75).

Yazar, roman serisinde bu değeri öne çıkaran çok sayıda çekirdek metne yer vermiştir. Diğer örnekler için aşağıdaki tabloya bakılabilir.

Tablo 1: Muzaffer İzgü'nün Ökkeş Serisinde Ahlak Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: AHLAK	
ROMAN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	46, 51, 72, 74, 88
Ökkeş Kurt Avında	5, 39, 60, 70
Ökkeş Balık Avında	22, 28, 30, 46
Ökkeş Kapıcı	21, 22, 72, 75, 79, 94
Ökkeş İşportacı	17, 33, 41, 74, 83, 87, 101, 102, 110
Ökkeş Bahçıvan	68, 76, 82, 88
Ökkeş Otoparkta	24, 29, 35, 50, 60, 65, 68, 73, 74, 79, 80, 96, 99
Ökkeş Maçta	13, 16, 17, 46, 48, 50, 52, 61, 73, 74, 78, 80, 82, 83, 89
Ökkeş Dolmuşçu	9, 47, 48, 49, 74, 75, 88
Ökkeş Denizde	8, 14, 50, 51, 60, 64, 71

4.2. Aile Sevgisi

Aile, bireyin tüm değerleri özümseyebileceği, birçok değer yarısıyla ilk kez karşılaştığı, “sevgi, güven ve kabullenme” gibi duyguları yaşadığı kurumdur. Aslında kurum sözcüğü duruma soğukluk katsa da ailenin, bireyin hem çocukluk hem de yetişkinlik yıllarını şekillendiren bir yapısı vardır. Eksikliği ise yıpratıcı bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ökkeş, annesiz büyümüş bir çocuk olarak bunu fazlasıyla hissetmektedir. Küçük yaşta kaybettiği annesine özlemi sürmektedir.

“Ökkeş de içini çekti. Sonra babasına sordu:

‘Baba, anamın gaşı gara mıydı?’

‘Yaa karaydı oğul...’

'Çatma mıydı, yani böyle?'

Baba, oğluna baktı:

'Tamam, öyleydi.' Dedi.

Ökkeş seviniverdi. Babasının önüne geçerek:

'Öyleyse anam bana benziyordu buba.' Dedi.

Adam tekrar içini çekerek Ökkeş'in başını okşadı:

'Öyle oğul öyle... anan sana değil, sen anana benziyorsun.'

Dedi.

'Biliyon mu buba, anam sağ olacaktı, şöyle bir boynuna sarılıp anaaa, anacığum diyecektim. O da beni bi koklayacaktı, bi öpecekti...'

Baba, eğildi:

'Gel oğlum ben seni koklayayım.' dedi.

Ökkeş sordu:

'Buba ne kokuyorum, keçi keçi mi, koyun koyun mu?'

'Çocuk gibi kokuyorsun oğul, çocuk gibi.' dedi." (İzgülü, 2011b:

35).

Özellikle aile üyelerinden birini kaybeden bir çocuğun, Ökkeş'in yaşamında kendisini bulması mümkündür. Ökkeş'in babası ve ninesi hayattadır. Onların ilgi ve sevgisi, Ökkeş için önemli destektir. Babası bazen şehre işe gider, Ökkeş'in gözü yollarda kalırdı.

"Çocuğu aldatmak güç olur. Çocuk teyzesine dayısına yollanır. Bir eve gelir ki babası uçmuş gitmiş. Çocuk koşa koşa köy alanına yetişir. Babası gitmemişse, köy yoluna gözünü diker, için için ağlar, iç çeker. Yanına yaklaşanları, kendisiyle konuşanları görmez ve duymaz." (İzgülü, 2011g: 8).

Ökkeş ve babası şehre gelip çalışmaya başladığında ninesinin çok hasta olduğunun haberini almış ve çok endişelenmiştir. Ökkeş'in babası, nineyi köyden alıp kendi yaşadıkları eve getirmiştir. Ökkeş, ninesinin ölmesi ihtimaliyle çok üzölmüş, günlerce yollarını gözlemiştir.

"Ökkeş artık çok mutluydu. Çünkü ninesi yanındaydı. Onun, ak saçlarını okşuyor alnuna biriken terleri bezle siliyordu. Ninesi, Ökkeş'in elini yakalıyor, seviyordu." (İzgülü, 2011ğ: 20).

Ökkeş, aile bağları güçlü bir çocuktur. Ölen annesinin yerine ninesini koymuş, onunla ayrı bir bağ kurmuştur. Bu ilişkide büyüklere duyulan sevgi, saygıyı da görmekteyiz. Çekirdek aile kavramının yerleştiği günlerde nine ve dedelerin ilgi ve şefkati ile büyümenin yaşanmadığı günlerde çocuklar için iyi bir örnek niteliğinde olacaktır.

Tablo 2: Muzaffer İzgü'nün *Ökkeş Serisinde Aile Sevgisi Değerinin Dağılımı*

DEĞERİN ADI: AİLE SEVGİSİ	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	5, 26
Ökkeş Kurt Avında	35, 43
Ökkeş Balık Avında	32, 38, 53, 69, 80, 93, 96, 103
Ökkeş Kapıcı	7, 9, 18, 19, 20, 50, 51, 90, 94, 96, 120
Ökkeş İşportacı	11, 14, 33, 42, 43
Ökkeş Bahçıvan	16, 47, 49, 53, 57, 90, 97, 110, 112
Ökkeş Otoparkta	6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 21, 22, 23, 26, 33, 45, 59, 93, 98, 102, 104, 105, 106, 110, 111
Ökkeş Maçta	5, 10, 11, 20, 64, 66
Ökkeş Dolmuşçu	26, 27, 29, 30, 43, 50, 62, 63, 83, 86, 87, 88
Ökkeş Denizde	29, 49, 61, 77

4.3. Arkadaşlık

İnsan ilişkilerinin temel unsurlarından biri de arkadaşlık duygusudur. Birine duyulacak bağlılık, güven, sevgi, kabullenme ve saygı gibi duyguların en önemli yansımalarından biri bu duygudur. Arkadaşlık duygusu yardımlaşma, fedakârlık, insan sevgisi, ahlak gibi değerlerin de tamamlayıcısı durumundadır.

Ökkeş, köydeki çocuklarla aslında çok iyi anlaşmamaktadır. Şehre gelip Hasan'la tanışması Ökkeş'in dünyasını değiştirmiştir. Kendisi ile eğlenen çocuklar yerine, gerçek bir dost bulmuştur.

“Bir de Hasan var ki sorma nene. Bizim karşı komşumuz. Durakta birlikte çalışıyoruz. Hasan bana kardeş, ben ona kardeş...” (İzgü, 2011g: 104).

“Kötü gün dostu” bulmanın giderek zorlaştığı, içinde bulunduğu şu günlerde Ökkeş ve Hasan'ın en zor zamanlarda birbirleriyle olan ilişkileri, sadece çocukların isteyeceği bir duygu olmaktan çıkmakta büyüklerin de özlemini duyduğu örnek bir ilişki olmaktadır.

“Ökkeş bilerek oyalanıyordu. Hasan'a duraktan ayrıldığını söyleyemiyordu. Biliyordu. Hasan çok üzülecekti. Hatta bu işe onu Hasan götürmemiş miydi? Hasan'la birlikte, parmak uçları mosmor olmamış mıydı, ayakları soğuktan zın zın sızlamamış mıydı? Somunu birlikte bölüşüp zeytini birlikte atıştırmamışlar mıydı? Ya aldıkları bahşiş, onu da ortadan bölmemişler miydi? Bir kişilik kebab söylemişler ikisi yemişler miydi?” (İzgü, 2011h: 22-23).

Tablo 3: *Muzaffer İzgü'nün Ökkeş Serisinde Arkadaşlık Değerinin Dağılımı*

DEĞERİN ADI: ARKADAŞLIK	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	20, 26
Ökkeş Kurt Avında	46, 47
Ökkeş Balık Avında	
Ökkeş Kapıcı	104
Ökkeş İşportacı	18, 64
Ökkeş Bahçıvan	108
Ökkeş Otoparkta	16, 18, 58, 64, 86, 99, 104, 109, 112
Ökkeş Maçta	5, 8, 15, 20, 21, 22, 56, 65, 67, 68, 69
Ökkeş Dolmuşçu	23, 24, 25, 30, 39, 44, 66, 83
Ökkeş Denizde	

4.4. Aşırı İsteklerden Uzak Durma

Günümüz problemlerinden biri de sadece çocuklarının yaşadığı bir sorun olmaktan çıkmış; yeme bozuklukları, oyun bağımlılığı, sigara, alkol ya da madde bağımlılıkları, telefon ya da sosyal medya bağımlılıkları, her yaşta insanın problemi olmuştur. Bu konuda çok sayıda çalışma yapılmakta, çeşitli etkinlikler düzenlenmekte, sosyal medya kanalları, kitle iletişim araçları aracılığıyla problem gündeme getirilmektedir. Ancak çocukların nasihat ve bilimsel bakış açılarından çok kitap gibi bir arkadaş aracılığıyla konuya yaklaştırılması çok daha kolay olacaktır.

Ökkeş, bu değer konusunda çocuklara çok da iyi örnek olmayacaktır. Ökkeş ve ailesi çok fakirdir. Köyde küçük bir evleri bir keçi, bir köpek ve bir eşekleri vardır. Ökkeş'in en sevdiği yiyecekler şeker, yumurta ve ettir. Özellikle eti çok nadir yiyebildiğinden bazen açgözlü davranmaktadır. Kesilmeyen bir iştahı vardır ve kendini hasta edebilecek kadar yemek yer. Ancak yazar bu durumun kötü bir şey olduğunu özellikle belirtmemiştir.

“...Ökkeş, bu kavrulmuş darıdan avuç avuç yer, ardından bir tas su içer, yine yer, ama doymazdı.” (İzgü, 2011e: 6).

“...Hele bugün, silkmenin ardından kadayıf olduğu için Ökkeş biraz daha hızlı yedi. Ninesi:

‘Oğul az yava!’ deyince, Ökkeş:

‘Nene datlı datlı, gadayıf gadayıf.’ dedi.

Kadayıfın belki de yarısını Ökkeş yedi. Ondan sonra yatana dek tas tas su içti. Ökkeş az duruyor sonra birden:

‘Yandım suuu!’ diyor, testinin başına koşuyordu.

*Suyu içiyor, az tombalak atıyor, bir iki köprü kuruyor, sonra:
'Yandım nenem suu!' diyordu.*

'A oğul, testiye tüketeceksin, hâlâ su su...'

'Nenem, gadayıf yaktı kavurdu beni.'

'Ben sana az ye, dedim.'

'Olur mu heç nenem, ya gece kediler gelir de gadayıfı yerlerse...'

Ökkeş'in karnı luk, luk ediyordu." (İzgü, 2011h: 52).

"...Ökkeş'in ağzı bir kovan gibi açılmış ne konuşabiliyor, ne de yumurtayı yutabiliyordu. Hızla onun yanına yaklaştı:

'A oğlum, hiç koskoca yumurta kabuğuyla yutulur mu?'

'Ham hum, gıt, glup holp, guur... ' " (İzgü, 2011b: 27).

" 'Oğlum çok yeme, bak gece uyurken seni sıkar.' diyordu, ama kim dinliyor ki, daha birinci lokmasını çiğnemedi tahta kaşık reyhanlı pilavın içinde oluyordu. Kaşığı kocaman kocaman dolduruyor, ağzına atıyordu. Pilav çok güzel olmuştu. Hele reyhan kokusu, en iştahsız çocuğun bile iştahını açacak gibiydi. Bir kuru soğandan ısıyor, bir turşudan ısıyor, ondan sonra ver ediyordu kaşıkları..."

'Oğlum nefes ala ala ye...' " (İzgü, 2011c: 28).

Verilen örnekler, özellikle yeme bozukluğu yaşayan çocuklar için çok da iyi örnekler olmayacaktır. Ökkeş, açgözlü davranmakta, özellikle yemek konusunda kimseyi dinlememektedir. Çocuklar tarafından durum tamamen yoksulluğun getirdiği bir açgözlülük olarak görülmeyeceğinden iyi bir örnek olarak nitelendirilemeyecektir.

Tablo 4: Muzaffer İzgü'nün Ökkeş Serisinde Aşırı İsteklerden Uzak Durma Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: AŞIRI İSTEKLERDEN UZAK DURMA	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	
Ökkeş Kurt Avında	17, 23, 27, 33, 76
Ökkeş Balık Avında	13, 19, 20, 22, 23, 28, 33, 37, 40, 41, 47, 48, 61
Ökkeş Kapıcı	20
Ökkeş İşportacı	66
Ökkeş Bahçıvan	6
Ökkeş Otoparkta	27, 31, 33, 70, 95
Ökkeş Maçta	22
Ökkeş Dolmuşçu	18, 42, 52
Ökkeş Denizde	10, 32, 52

4.5. Çalışkanlık

“Çalışma bir şeyi ortaya koymak, oluşturmak için çaba harcamaktır.” (Demirel, 2006: 61). Çalışkanlık kavramı, çocuklar için özellikle ders çalışmak olarak algılanmaktadır. Oysa “boş zaman” olamayacak kadar kısıtlı hayatın, bu zamanları değerlendirmeye yönelik etkinlik planlamalarıyla geçirilemeyeceğinin küçük yaşta çocuğa kavratılması gerekmektedir. Bir işi başarmak konusundaki en temel unsur olan çalışkanlık kavramı, kitaplarda en çok yer tutan değerlerden biridir. Ökkeş, çok çalışkan bir çocuktur. Verilen her işi sonuna kadar yapar. Çok da inatçıdır. İsteddiği bir işin sonuna kadar gitmektedir. “

...Ama Ökkeş eli kolu bağlı duramazdı, çünkü hareketli bir çocuktur. Odanın içinde olsun, kalkmayı, hareket etmeyi, oynamayı, çalışmayı severdi.” (İzgü, 2011e: 6).

Ökkeş, babası ile birlikte herkesin olmaz dediği işi yapmaya başlamıştır. Bu iş sırasında kimsenin desteğini almadıkları hâlde gittikleri yoldan vazgeçmemişlerdir. Aile kavramının ön plana çıktığı bu olay örgüsünde Ökkeş, olumsuz sözlere hatta alaylara aldırmandan işine devam etmektedir. Bu durum okuyucular için doğru bildikleri işin peşini bırakmamaları, kararlılıkla çalışmalarını gerektiği hissi doğurmaktadır.

“Ökkeş kazmayı kaptı. O da babası gibi yapacaktı. Az sonra hayatın kökünü ortaya çıkardığında terini silecek, yanına oturacaktı. Kazmasının ucuyla hayat kökünün etrafını çizdi. İlk çizgiye kazmayı indirdi. O kadar güçlü indiriyordu ki kazmayı, çıkardığı ses, babasının keskiye indirdiği ses kadar güçlü çıkıyordu.

Hayıtın dibinde kocaman bir çukur açtığında iyice yorulmuştu...” (İzgü, 2011e: 39).

“Açılan yeri sürme işi bittikten sonra Bayram, kente giderek domates, biber, patlıcan fideleri aldı, geldi. Artık fidelerin dikiminde nine de çalışıyordu. Yastıkları hazırlamışlar, şimdi fideleri bir bir toprağa geçiriyorlardı. Ökkeş hiç üşenmiyor, durmadan kuyudan su çekiyor, fideleri suluyordu. Bazı günler baba oğul, gece bile çalışıyordu. Ayın aydınlatıldığı gece sırayla kovayla su çekiyorlar, fideleri suluyorlardı...” (İzgü, 2011e: 103).

Ökkeş, küçük yaşına rağmen ailesine yardım etmekte, kafasına koyduğu işi bitirmek için elinden geleni yapmaktaydı. Sadece Ökkeş’in değil, herkesin görevlerinin olduğu ve bu görevleri yerine getirmek için çalıştıkları anlatılmıştır.

“...Çöpçüler yine erkenden işlerine başlamışlardı. Çörekçi fırınlarının önünde çöreğin çıkmasını bekleyen camekânlı arabaların ya-

nında çocuklar vardı. Isınmak için fırının duvarlarına sırtlarını dayamışlar, birbirlerine uykulu gözlerle bir şeyler anlatıyorlardı. Hepsinin sesi uykulu olduğu için kısık kısık çıkıyordu. Bir terzi, dükkânını erkenden açmış, kapısının önünü süpürüyordu... ” (İzgu, 2011ğ: 6).

Ökkeş, zor şartlarda çalışan, çalışmak zorunda olan çocukların da sesi olmaktadır. Eğitimini tamamlayamamış, ailesine destek olmak zorunda kalmış olan Ökkeş, olumsuzluklara rağmen çalışmaktadır. Başka insanların çok daha iyi koşullarda olduğunu bildiği hâlde bu durum onun pes ettirmemiştir.

“...Günlerce çalışmışlardı, o soğuk günlerde ayakları dona dona araba yıkamışlardı. Bazen elleri kırmızılıktan mosmor kesilmişti. O soğuk sabahlarda çoğu insan, yüzlerini yıkamak için ellerini soğuk suya değdirmeyip sıcak suyla yıkarken, Ökkeş’le Hasan, buz gibi sularla taksi yıkamışlardı... ” (İzgu, 2011ğ: 27).

Tablo 5: Muzaffer İzgü’nün Ökkeş Serisinde Çalışkanlık Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: ÇALIŞKANLIK	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	5, 7, 33, 43, 57, 58, 60
Ökkeş Kurt Avında	69
Ökkeş Balık Avında	22, 31, 32, 66, 70, 75
Ökkeş Kapıcı	74, 75, 76, 87, 96, 97, 104
Ökkeş İşportacı	5, 11, 13, 58, 61
Ökkeş Bahçıvan	6, 7, 8, 11, 12, 14, 32, 39, 41, 42, 44, 57, 64, 71, 73, 75, 80, 86, 91, 97, 99, 100, 101, 103, 109, 110, 111
Ökkeş Otoparkta	5, 6, 7, 27, 37, 38, 39, 45, 60, 64, 84, 90, 102
Ökkeş Maçta	6, 20, 27, 41, 55
Ökkeş Dolmuşçu	10, 17, 21, 31, 32, 42, 50, 56, 60, 61, 72
Ökkeş Denizde	20, 48, 49

4.6. Dayanıklılık / Metanet (azim, sabır, cesaret)

Çalışkanlık kavramını romanların temelini koyan yazar; azim, sabır ve cesaret kavramlarıyla temelini daha da sağlamlaştırmıştır. Bu kavramlar iç içe geçmiş, birbirlerinden ayrılmayacak bir bütün haline gelmiştir. Yaratılan Ökkeş karakteri de bu durumu destekler niteliktedir. Ökkeş, inatçı bir çocuktur. Dayanıklı, çalışkan ve azimlidir. Ancak fazlasıyla sabırsız ve korkaktır. Hatta sabırsız olduğundan kendisinden istenilen şeyleri dinlemez, bu nedenle de anlayamaz ve yapamaz. Seri ilerleyip Ökkeş, hem yaş hem de yazarın yarattığı bir karakter olarak olgunlaşmaya başladıkça bu durum da yerini sabır ve azim kavramına bırakmaktadır.

Arkadaşı Hasan, Ökkeş'e bisiklet sürmeyi öğretmektedir:

"Hasan otururken Ökkeş, bisikletin üstüne biniyor, pedallara basıyor, kendi kendine öğrenmeye çalışıyordu. Bazen bir iki pedal bazen daha fazla pedal gidiyordu ama ilerde bisiklet yana yatıyor ondan sonra Ökkeş düşüyordu. Düşünce, hem kendisi, hem de Hasan gülüyorlardı. Ama Ökkeş inat ediyor, yine seleye oturuyor, yine pedallara basıyordu... Karşıdan bağıırıyordu:

'Ben bunu öğreneceğim Hasan.' " (İzğü, 2011ğ: 35).

Yazar, hangi yaştan olursa olsun her insanın hayatına dokunmuş, Ökkeş üzerinden pes etmemek gerektiğini anlatmıştır. Ökkeş ve arkadaşı Hasan bisiklet kiralayıp denize gitmişlerdir. Yaşlı bir komşuları olan 'Seyit Emmi' de bisiklete binmeyi çok istemiş ancak sürekli düşmüşür.

"Ökkeş dışarıya çıktı. Bir de ne görsün! Seyit Emmi bisikleti vızır vızır sürüyordu. Uyumamış sabaha dek çalışmış ama öğrenmişti." (İzğü, 2011h: 80).

Tablo 6: Muzaffer İzğü'nün Ökkeş Serisinde Dayanıklılık Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: DAYANIKLILIK	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	
Ökkeş Kurt Avında	48, 49, 50, 51, 52, 63, 66, 67, 68, 69, 72, 79
Ökkeş Balık Avında	12, 81, 96
Ökkeş Kapıcı	
Ökkeş İşportacı	42, 71, 75, 81, 95
Ökkeş Bahçıvan	20, 23, 24, 26, 29, 33, 42, 44, 46, 52, 63, 91, 103
Ökkeş Otoparkta	10, 11, 19, 56, 57
Ökkeş Maçta	14, 35, 62, 63
Ökkeş Dolmuşçu	
Ökkeş Denizde	66, 67, 71, 80

4.7. Doğa ve Hayvan Sevgisi

Bağlarımızın en güçlü olduğu, en geniş yaşam alanımız olan doğa ve birlikte yaşamayı öğrenmekte geç kaldığımız hayvanlar, hayatımızın birer parçasıdır. Kendini sürekli yenileyen doğa, bizim de çevremize bakışımızı yenilemeli; kitaplar, doğa ve hayvan sevgisini dünyamız daha da yıpranmadan bizlere hatırlatmalıdır.

Ökkeş, köyde büyümüş olmasının da etkisiyle doğayla iç içedir. Toprağın, üretmenin değerini bilmektedir.

"Ökkeş:

'Koyunumuz yok buba.' dedi.

'Bahçeden elde edeceğimiz ürünü satarız, onunla koyun alırız. Ah oğlum Ökkeşim, dünyada toprak anadan verimli ne vardır? Sen ona bak, o sana bakar... Toprak...' (İzgü, 2011e: 13).

Zor anlarında yine toprak onların sığınağı olmuştur. Doğaya zarar vermez, ona gerekli özeni gösterirsen o da senin için cömert davranacaktır, düşüncesini çocuklara aşılamanın en güzel yollarından biridir Ökkeş'in yaşadıkları.

"Ahlat ağacının yanındaki çalılığın yanına çalı köklerini yığmışlardı. Çalı kökleri küçük bir dağ oluşturmuştu. Ökkeşler, bu kökleri belki beş kış yaksalar tüketemezdi. Bir yandan da boyuna kazıyorlardı. Yorulduğu zamanlar, ahlat ağacının dibine oturuyordu. Çok seviyordu bu ahlat ağacını. Zaten ilk günden sevmiştii." (İzgü, 2011e: 100).

Bir ağaçla arkadaşlık edebilecek kadar sevgi dolu bir çocuk olan Ökkeş'in hayvanları sevmemesi beklenemez. Ökkeş'in köpeği kaybolduğunda en büyük zaafı olan yemek bile onun için ikinci planda kalmıştır.

"...Ökkeş'in aklında ne yemek vardı, ne de su. Bir köpeğini bulsa, başka bir şey istemezdi. Hatta o heybede kalmış iki armut yeterdi artardı bile ona." (İzgü, 2011d: 77).

Tablo 7: Muzaffer İzgü'nün Ökkeş Serisinde Doğa ve Hayvan Sevgisi Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: DOĞA VE HAYVAN SEVGİSİ	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	57
Ökkeş Kurt Avında	23, 43, 44, 55
Ökkeş Balık Avında	
Ökkeş Kapıcı	18, 22, 27, 104, 110
Ökkeş İşportacı	6, 9, 10, 27, 46, 61, 62, 64, 71, 72, 75, 77, 97, 100, 101
Ökkeş Bahçıvan	13, 37, 43, 46, 47, 62, 88, 100, 106, 108, 110, 112
Ökkeş Otoparkta	26
Ökkeş Maçta	12, 31
Ökkeş Dolmuşçu	6, 8, 14, 65
Ökkeş Denizde	45, 48

4.8. Doğruluk ve Dürüstlük

"Yalan" kavramı çeşitli renklerle sembolleştirilmiş, bazıları saflaştırılmış olsa da hepsinin sonuçta aynı kavrama hizmet ettiği unutulmamalıdır. Özellikle çocuklukta bu kavram daha da tehlikeli bir hâl al-

maktadır. Özellikle çocuk ve gençlik romanlarında, doğru ve dürüst olmanın kazanması, bu kavramın yüceltilmesi eğitsel iletilerin başında gelmektedir.

Ökkeş, yalan söylemeyi beceremeyen, yalan söylemenin yanlış olduğunun farkında olan, örnek bir profil çizmektedir. Bu durumu, ilk kez köyden bu kadar uzaklaştığı, yeni insanları tanıdığı “Ökkeş İşportacı” kitabında görmekteyiz. Ökkeş, hep yeni maceralar yaşamaktaydı, bu defa da Çerçi Yusuf’a yardımcı olarak işe başlamıştı. Birlikte köyleri geziyorlar, Ökkeş de merak ettiği yerleri görüyordu.

“...Hele hele bu pazarlık işine hiç akıl ermiyordu. Çerçi Yusuf bir fiyat söylüyor:

‘Bundan aşağı olmaz.’ diyordu.

Ama az sonra, o fiyattan daha aşağı veriyordu.

Yok! Ökkeş bu işi dünyada yapmazdı. Birisine bir şey söylediği zaman o tamamdı. Hatta bir kadına fiyatını çok iyi bildiği sakızlardan iki tane satmış, kadın parayı eksik verince:

‘Olmaz deyez.’ demişti.

Ama az sonra kadın Çerçi Yusuf’a söylemiş, Çerçi Yusuf da:

‘Oluversin.’ demişti.

İyi de, sabahleyin Çerçi Yusuf bu sakızları değirmenciye Ökkeş’in söylediği fiyattan vermemiş miydi?” (İzgü, 2011d: 69).

Ökkeş, yalanın çeşitli kavramlara sığınamayacak kadar ciddi bir durum olduğunu okuyucuya hissettirmektedir. Bu işi yapamayacağını, yalan söyleyemeyeceğini belirtmiştir.

“Yalan” gerçeğiyle küçük yaşta tanışan bir karakterin ağzından İzgü’nün anılarını görmekteyiz. Ökkeş’in arkadaşı Hasan, Ökkeş’e bir anısını anlatmaktadır. Hasan, İstanbul’a ilk geldiği yıllarda bir baloncu görmüştür. Hiç parası olmadığından balon alamamış ancak baloncunun peşini de bırakmamıştır. Özellikle bir beyaz balona gözü takılmıştır. Baloncu çocuktan rahatsız olmuş, onu kovmuştur ancak Hasan gidememiştir. Baloncunun balonlarının bir kısmı aniden elinden kaymış ve bir ağaca takılmıştır. Baloncu, Hasan’a balonları alırsa kendisine istediği balonu vereceğine söz vermiştir:

“Aşağıdan baloncu’ Haydi, az kaldı, gayret küçük!’ diyordu. Balonu ipinden yakaladım, kümeyi çekmeye başladım. Ama en uçtaki, benim beyaz balon aksilik ediyor, bir türlü gelmiyordu. Çektim, çektim, sonunda beyaz balon orada kaldı. ‘Varsın olsun, beyazı olmazsa baloncu emmiden şu mavisini isterim.’ diyordum. Balonları patlatmadan aşağı indirdim, ama inmek çıkmaktan da zor oldu. Çünkü balonları pat-

latmamak istiyordum. Balonları baloncuya uzattım. Bekliyorum, baloncu bana balonumu versin. Ama o da nesi, baloncu balon kümesini aldı gidiyor. Koştum.

Baloncu geriye döndü, parmağıyla ağacın tepesindeki balonu göstererek, 'Nah senin balon orada.' dedi. 'Al senin olsun...' '(İzgü, 2011f: 96).

Bu anısına kitapta yer vermiş olması, eseri biyografik olarak tanımlamaya yetmese de yazarın hayatından izler taşıması, özellikle bu değer in değersizleşmesi ile küçük yaşta tanışan bir karakter yaratmasında etkilidir.

Tablo 8: *Muzaffer İzgü'nün Ökkeş Serisinde Doğruluk ve Dürüstlük Değerinin Dağılımı*

DEĞERİN ADI: DOĞRULUK VE DÜRÜSTLÜK	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	20, 46, 51
Ökkeş Kurt Avında	
Ökkeş Balık Avında	10, 22
Ökkeş Kapıcı	
Ökkeş İşportacı	69
Ökkeş Otoparkta	32, 96
Ökkeş Maçta	74, 92
Ökkeş Dolmuşçu	10, 14, 25, 47, 48, 49, 64
Ökkeş Denizde	13, 14, 15, 33

4.9. Fedakârlık

"Fedakârlık, bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarından vazgeçme, özveri." (TDK, 2005: 1559). Kişinin kendi çıkarlarından vazgeçmesi, hatta bazen sahip olduklarını feda etmesi, kazandırılması en zor değerlerden biridir. Kulaklarımızda feda sözcüğünün yerini bencil sözcüğünün aldığı bugünlerde fedakârlık, çocuklara kazandırılması gereken en önemli değerlerden biridir. Ökkeş, bu konuda yardımcı olabilecek bir karakterdir. O, kimse nin kötülüğünü istemeyen iyi niyetli bir çocuktur. İnsanlara iyilik yapmayı görev edinmiştir. Bunu bir takdir ya da karşılık beklemeden yapar.

Ökkeş ve arkadaşı Hasan, bisiklet kiralayıp denize gitmişlerdir. Orada tanıştıkları Ali Rıza adında küçük bir çocuk, bir anda suyun içinde gözden kaybolmuştur. Ökkeş ve Hasan, kimseye sesini duyuramamış ve Ali Rıza'yı tek başlarına kurtarmışlar, son anda onları fark eden bir gencin de yardımıyla hepsi kıyıya çıkmıştır.

“...Yokuşu hızlı çıkmak istiyorlardı, ama çok yorgundular. Belki Ali Rıza’yı kurtarmak için o denli çaba göstermeselerdi böyle yorulmayacaklardı ama Ali Rıza’nın o kamyonun içinden sallanan elini düşün­dü­kçe, yorgunluklarını unutuyorlardı.” (İz­gü, 2011: 66).

Ökkeş de bizler gibi sahip olduğu değerlerin çoğunu ailesi ve çevresi aracılığıyla kazanmıştır. Sadece Ökkeş’in değil, olay örgüsü içerisinde bulunan diğer karakterlerin de aynı fedakârlıkla bezendiği görülmektedir. Ökkeş’in annesi, Ökkeş çok küçükken ölmüştü. Ninesi bu durumu her hatırladığında üzü­lürdü.

“...Ökkeş’e köyde doktorun olmadığını, kışın yolların kapandığını, araçların işlemediğini, işte böyle bir zamanda anasının hasta olduğunu anlatamazdı... Ökkeş bunları anlayamazdı. ‘Sal’ nedir bilmezdi ki. Salın dört kolu olur, üzerine hasta yatırılır, dört kolundan dört güçlü insan tutar, hastayı omuzlarında karlı yollar aşarak, dağlardan, tepelerden geçerek kasabaya indirmeye çalışırlardı. Bazen hasta götürenlerin yoluna kurt çıkardı ama kurt, soğuk, yol hiç önemli değildi. Önemli olan hastayı ölmeden kasabaya götürebilecekler miydi?” (İz­gü, 2011h: 27).

Tablo 9: Muzaffer İzgü’nün Ökkeş Serisinde Fedakârlık Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: FEDAKÂRLIK	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Balık Avında	95, 105
Ökkeş Kapıcı	92
Ökkeş İşportacı	
Ökkeş Bahçıvan	14, 48, 90, 103, 106
Ökkeş Otoparkta	7, 15, 19, 109
Ökkeş Maçta	12, 15, 20, 27, 31, 52, 66, 67, 68, 69, 75
Ökkeş Dolmuşçu	10, 27, 83
Ökkeş Denizde	56, 57, 58, 59, 66, 68

4.10. İnsan Sevgisi

İnsanların, yaşam tecrübesi arttıkça uzaklaştığı, çeşitli kalıp yar­gılar içinde unuttuğu duyguların başında gelmektedir, insan sevgisi. Irk, din, cinsiyet, cinsel tercih, yaş, kültür, siyaset gibi birçok alanda görülen ayrımcılığın önündeki en büyük engellerden biri de insan sevgisidir. Kişi, kendisini ve çevresindeki insanları severek, onlara saygı duyarak doğayı, evreni ve nihayet yine kendini anlayabilmektedir.

Ökkeş, nefret duygusuna aşına olmayan bir çocuktur. Çevresin­deki herkesi sevgiyle kucaklamaktadır. Belki de bu nedenle o da bu sevgiye karşılık almaktadır.

“Kadın, Ökkeş’i çok sevmiştir. Hele onun annesiz olduğunu duyunca daha çok ilgilenmişti...” (İzgu, 2011d: 82).

Ökkeş’in hayatının merkezinde ailesi olsa da aslında tüm insanlara yararlı olmak, onların hayatlarına küçük de olsa güzel dokunuşlar yapmak istemektedir.

“Babası gülümser, oğlunu boynundan yakalar, öperdi.

‘Benim aslan oğlum, maşallah kocaman olmuşsun.’

‘Buba ben aslan mıyım?’

‘Aslansın ya.’

‘Aslan parçalarmış ya buba?’

‘Parçalar.’

‘Aslan bi işe yaramaz öyleyse. Ben neyim biliyor musun buba?’

‘Nesin?’

‘Eşek...’

‘Eşek mi?’

‘Eşek ya buba. Eşek işe yarıyor, yük taşıyor. Ben aslan değil eşek olacağım, insanlara yararlı olacağım.’” (İzgu, 2011g: 14-15).

Tablo 10: Muzaffer İzgü’nün Ökkeş Serisinde İnsan Sevgisi Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: İNSAN SEVGİSİ	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	26
Ökkeş Kurt Avında	20
Ökkeş Balık Avında	
Ökkeş Kapıcı	63
Ökkeş İşportacı	41, 75, 81, 82
Ökkeş Bahçıvan	35
Ökkeş Otoparkta	15, 16, 28, 42, 58, 59, 64, 99, 102, 104, 110
Ökkeş Maçta	8, 12, 20, 56, 67, 68, 73, 75, 80, 89
Ökkeş Dolmuşçu	9, 23, 24, 46, 50, 54, 66, 79, 80, 89
Ökkeş Denizde	12, 15, 59, 60

4.11. Paylaşma

Yalnızlığı yok etmenin en güzel yollarından biridir, paylaşmak. Arkadaşlık, sevgi bağı, aile olmak bunu gerektirir. Şiirlere, romanlara, türkümlere konu olmuş olan “ekmeğini bölüşmek” de başımızın üstünde uçan kuşların güzelliğini paylaşmak da insana yalnız olmadığını hissettirir.

Günümüzde kardeşi olmayan çocuklarda paylaşma duygusunun azaldığı belirtilmektedir. Bencillik kavramını yıkmanın en güzel yolla-

rından biri bu duyguyu onlara aşılabilir kitaplarla onları tanıştırmaktır. Özellikle maddi durumu iyi olmayan bir ailenin çocuğu için daha zordur paylaşmak, bin bir zorlukla elde ettiğini paylara bölmek... Ökkeş'in hem kardeşi yoktur hem de fakir bir ailenin çocuğudur. Buna rağmen paylaşmayı bilir.

“*Bilyon mu Şaban, şimdi bubam o yemek satılan yere gitmiştir. O güzelim datlılar, o güzelim yemeklerden yemiştir... Amma gelirken bana şeker getirecek, yarısını sana vereceğim...*” (İzgülü, 2011ç: 47).

Ökkeş'in ninesi hastalanmıştır. Onu köyden yanlarına getirmişlerdir. Ökkeş bu nedenle işe gidememiştir. Arkadaşı Hasan çalışmış, kazandığı paranın bir kısmını Ökkeş'e getirmiştir.

“*Yoo,* dedi. *Sen ninene bak, dört araba vardı, yıkadım. Ama ikisini senin için yıkadım.*’

Hasan, cebinden bir kâğıt para çıkarmış, Ökkeş'e uzatıyordu. Ökkeş:

‘Bu ne?’ diye sordu.

‘Senin hakkına düşen.’

‘Ama ben araba yıkamadım ki...’

‘Biz kardeş değil miyiz? Ben hastalansam, benim işim olsa, sen benim yerime yıkamaz mısın?’

‘Hiç yıkamaz olur muyum?’

‘Öyleyse al...’

Ökkeş, Hasan'ın uzattığı parayı aldı:

‘Sağ ol Hasan,’ dedi.” (İzgülü, 2011ğ: 20-21).

Paylaşma değeri, sadece Ökkeş değil Hasan üzerinden de anlatılmıştır. Kitabın ilerleyen bölümlerinde Hasan bir kaza geçirmiş, Ökkeş de kazandığı parayı Hasan'ın ailesine vererek onlara yardım etmiştir.

Tablo 11: Muzaffer İzgü'nün *Ökkeş Serisinde Paylaşma Değerinin Dağılımı*

DEĞERİN ADI: PAYLAŞMA	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	
Ökkeş Kurt Avında	47
Ökkeş Balık Avında	
Ökkeş Kapıcı	94
Ökkeş İşportacı	11, 20, 43, 52, 64, 86, 106
Ökkeş Bahçıvan	33, 35, 57, 61, 71, 108
Ökkeş Otoparkta	7, 47, 57, 70, 97, 99
Ökkeş Maçta	9, 20, 24, 39, 41, 50, 52, 53, 65
Ökkeş Dolmuşçu	22, 23, 50, 83
Ökkeş Denizde	39

4.12. Yardımseverlik

Bu kavram, gönülden gelen bir yardım elidir. Çevreye olan duyarlılığı arttırmak, karşılık beklemeksizin vicdani sorumlulukları yerine getirmek açısından önemli bir değerdir. Ökkeş de yardımsever bir çocuktur. Paylaşmayı, insanlara yardım etmeyi bir görev gibi algılamaktadır. Vicdanı her zaman ön plandadır. Tüm canlılara sevgi ile yaklaşmakta ve yardım etmektedir.

Ökkeş, artık İstanbul'da yaşamaya alışmıştır. Kendisine yol soranlara yardımcı olmaktadır.

“ *‘Bay emmi, şuradan gidersin, önüne sokak çıkar, çıktın değil mi sokağa, böyle yürü sağ kolunun üzerine, yürü yürü, sonra bir bakacaksın ki karşına kocaman bir alan çıkmış, işte orası!’* diyordu.

Ardından da ekliyordu:

‘Ah emmi işim olmasa seni ben götürürdüm ya, işim var.’ ” (İzgü, 2011h: 5).

Sadece Ökkeş yardım etmez, bazen de Ökkeş'e insanlar yardım eder. Ökkeş, lunaparka gidecek parayı biriktirmek için şehre odun satmaya gidecektir. Defalarca yolu kaybetmiştir. Bu sırada eşeğe yüklediği odunlar sarkmaya başlamış, Ökkeş de dengesini yitirmesin diye taş ile desteklemeye başlamıştır.

“Köylü yaklaşmıştı. Eşeğe baktı:

‘Şehre taş satmaya mı gidiyorsun?’

‘Ne taşı?’

‘Bu eşeğin üzeri taş dolu.’

‘Ha, o mu? Ağdı da odun bir yanına. Ben de taş koydum.’

‘Hay gidi çocuk hay! Öldüreceksin eşeği. Dur bakalım o taşları alalım. Baştan bir güzel saralım odunları.’

Köylü hangi taşa sarılsa, Ökkeş:

‘Aman emmi, o taş kalaydı sonra yine ağar.’ diyordu.

Köylü odunları bir güzel sardı.

‘Haydi bakalım şimdi git, hiçbir şey olmaz.’ dedi.” (İzgü, 2011a: 39).

Ökkeş, zor durumda olan insanlara yardım etmenin mutluluğunu hissetmekte ve okuyucuya hissettirmektedir. Bu seride en çok karşımıza çıkan değerlerden biri olarak da yardımseverlik kavramını görmekteyiz.

Tablo 12: Muzaffer İzgü'nün Ökkeş Serisinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: YARDIMSEVERLİK	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	34, 36, 39, 42, 44, 49, 51, 56, 57, 58, 76, 79
Ökkeş Kurt Avında	34, 61, 70, 75
Ökkeş Balık Avında	69, 79, 82, 106
Ökkeş Kapıcı	12, 47, 86, 92
Ökkeş İşportacı	43, 52, 61, 64, 79, 86, 89
Ökkeş Bahçıvan	57, 61, 79, 97, 108
Ökkeş Otoparkta	7, 15, 32, 45, 46, 47, 50, 57, 60, 64, 70, 77, 95, 109, 110
Ökkeş Maçta	7, 11, 12, 13, 15, 19, 20, 52, 61, 65, 66, 67, 68, 69, 70
Ökkeş Dolmuşçu	5, 25, 27, 46, 48, 49, 50, 63, 72, 77, 80, 83
Ökkeş Denizde	12, 23, 36, 37, 56, 58, 59, 64, 66, 73

4.13. Yaşama Sevgisi

Hayata olan bağlılık ve umut, özellikle bu değere anlam katan unsurlardır. Ökkeş, hayatın acımasız yönünü küçük yaşta öğrenmiş ancak hayatla olan bağlarını koparmayan, büyük zorluklar içinde yaşayan bir çocuktur. Hayatın sunduğu küçük lütuflarla mutlu olmayı bilmektedir. Çok çabuk ağlayıp üzülmemekte ancak genellikle mutlu ve güler yüzlü, yaşamdan keyif alan bir yapıya sahiptir.

Ökkeş, babası ve arkadaşı Hasan ile birlikte İstanbul'da bir hama gitmiştir. Talihsizlikler sonucu hamamdaki başka bir adamın defalarca düşmesine sebep olmuştur. Bilerek yapmadığını anlatıp özür dilemek için adamı beklemektedir. Bir yandan da yıkanmaktadır.

“Ökkeş, babasının getirdiği, ninesinin tığla ördüğü pamuk ipliğinden yapılmış sabun bezini tasın içine soktu, bir güzel sabunlandıktan sonra vücuduna sürmeye başladı. Sıcak olsun, soğuk olsun. Ökkeş suyla oynamasını çok severdi. Yaz günü değirmene gider, değirmenin yalağında suya girerdi. Kış gelince de iki günde bir ninesine su ısıtmasını söylerdi. Şimdi bu kadar bol suyu bulunca Ökkeş, yaşamından çok memnun, sabunlanıyor, yine başına tas tas su döküyordu...” (İzgü, 2011f: 75).

Ökkeş'in yaşamından memnun olması, şehir hayatında köyünü anımsatan küçük ayrıntılar yaşamında, geçmişiyle bağ kurmasındandır. Eğlenmeyi, gülmeyi, yaşadığı her anın kıymetini bilen bir çocuktur Ökkeş. Çevresindeki insanların mutluluğu onu da mutlu etmektedir.

“Şoförler, Ökkeş’e köyünü, orada yaptıklarını anlatıyorlar, gülüyorlardı. Hele Ökkeş, İstanbul’a, kapıcı dayısının yanına gittiğini anlatırken hepsi de kasıklarını tuta tuta gülüyorlardı. Ökkeş, çok hoş bir çocuktur. Hatta şoförlerden Hilmi Abi:

‘Bu çocuk ölüyü bile güldürür.’ diyordu.” (İzgu, 2011ğ: 9).

Tablo 13: Muzaffer İzgü’nün Ökkeş Serisinde Yaşama Sevgisi Değerinin Dağılımı

DEĞERİN ADI: YAŞAMA SEVGİSİ	
ROMANIN ADI	SAYFA
Ökkeş Lunaparkta	15, 27, 58, 61
Ökkeş Kurt Avında	29
Ökkeş Balık Avında	71, 66, 64
Ökkeş Kapıcı	6, 7, 31, 37, 38, 91, 102, 109, 111
Ökkeş İşportacı	49
Ökkeş Bahçıvan	13, 29, 31, 32, 44, 45, 85, 92, 112
Ökkeş Otoparkta	26, 75, 81, 99
Ökkeş Maçta	9, 22, 25, 27, 38, 50, 67, 69, 73
Ökkeş Dolmuşçu	26, 88, 94
Ökkeş Denizde	16, 23, 80

5. Sonuç

Bu çalışmada Muzaffer İzgü’ye ait olan “Ökkeş” serisinin 10 kitabı, hikâye haritası yöntemine göre incelenmiştir. Toplamda 1007 sayfalık eser incelemesinde belirlenen eğitim değerlerinin sıklığı ve uygunluğu incelenmiştir.

Belirlenen kitaplarda en çok işlenen değerın sırasıyla yardım sevelik, aile sevgisi ve çalışkanlık olduğu görülmektedir. Özellikle bu değerlere yer verilmesinde romanlarda yazarın hayatından izler taşıması belirgin rol oynamaktadır. Ökkeş de yokluk içinde büyümüş, fakir bir ailenin çocuğudur. Saf ve temiz kişiliği karşılaştığı olaylara şaşırmasındaki en temel etkidir. Özellikle aile sevgisine açıtır.

İzgu’nün kendi yaşamından izler taşıyan bu seride yazar, mizahi öğeleri de kullanarak düzen eleştirisi yapmıştır. Kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olmayan karakterlerin Ökkeş ile karşılaşmasını sağlayarak okuyucuların iyiyi ve doğruyu seçmelerini sağlamıştır.

Yazar, eserlerinde genel olarak duru bir Türkçe kullanmaya özen göstermiştir. Yabancı kelime kullanmamaya gayret etmiştir. Yerel sözcükleri de fazlaca kullanmıştır. Sade bir anlatımla, kısa ve anlaşılır cümleler kullanmıştır. Bu durum da hitap ettiği yaş grubu için olumlu bir durum oluşturmaktadır.

Değerler, kullanım sıklığı gözetilerek tek tek ele alındığında şu sonuca ulaşılmıştır:

Yardımseverlik, yazarın eserlerinde belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserlerin tamamında bu değere yer verilmiştir. İhtiyaç sahiplerine yardımda bulunan, elindekini paylaşmayı bilen ve hatta bunu görev edinen bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Ökkeş, Vicdani değerleri öne çıkmakta, tüm canlılara sevgi ile yaklaşip yardım etmektedir. Sadece ana karakterde değil yardımcı karakterlerde de bu özellik görülmektedir. Ökkeş'in başı sıkıştığı zaman yardım eden biri, mutlaka bulunmaktadır. Birbirine yardım eden kahramanların bulunduğu bu kitaplar, yardımseverlik değerini belirginleştirmekte ve okuyucuya örnek olabilecek niteliktedir.

Aile sevgisi kavramı, yazarın tüm eserlerindeki en belirgin kavramdır. Eserlerin tamamına hâkim olan bu duyguyu, tutunacak başka dalı olmayan insanların aralarındaki bağ olarak görmekteyiz. Ökkeş'in, annesini hiç görmemiş olması, sürekli anne hasreti çekmesi, ninesi ve babasına olan bağlılığını daha da arttırmaktadır. Ökkeş'in şanslı olduğu durum ise babası ve ninesinin de Ökkeş'e aynı bağ ile bağlanmasıdır. Yaşamın zorluklarına birlikte göğüs germekte, her koşulda birbirlerine destek olmaktadır. İncelenen eserlerde aile bireylerinin birbirlerine karşı duydukları sevgi, saygı, fedakârlık gibi değerlerin, kahramanların gerek sözleriyle gerek davranışlarıyla belirgin şekilde sergilendiği görülmüştür.

Çalışkanlık, eserlerde önemli yer tutan değerlerden biri olmuştur. Eserlerin tamamında çalışkanlık kavramına yer verilmiştir. Kahramanların çalışkan olduğu ve çalışmayı sevdiği görülmüştür. Ancak çalışkanlığının karşılığını alamadıkları da belirtilmektedir. Buna rağmen gayret etmekten vazgeçmemektedirler. Bu yolla toplumsal bir eleştiri yapıldığını da görmekteyiz. Özellikle "Ökkeş Bahçıvan" kitabında çalışarak başarılmayacak bir şey olmadığını yazar belirtmektedir. "Ökkeş Otoparkta" eserindeyse çalışarak elde ettikleri tarlayı, bir başkasının aldığını belirtmektedir. Buna rağmen çalışmayı bırakmamakta ve karakterlerimiz büyük şehirde hayat mücadelesine devam etmektedir. Yazar, bu değer üzerinden okuyuculara, hayallerinden vazgeçmemeleri yönünde üstü kapalı telkinlerde de bulunmuştur.

Ahlak kavramı, eserlerin tamamında yer bulmaktadır. Bu değer, eserlerin temelini oluşturmakta, belirlenen diğer değerler bu temel üzerine kurulmaktadır. Yalan söylememek, haksızlık yapmamak, adaletli olmak, yardım etmek, yapılan iyiliğe teşekkür etmek, görgü ve toplum

kurallarına uymak gibi çok sayıda değere değinilmiştir. Bu açıdan ahlak kavramı, önemli bir değer olarak sağlam bir temel oluşturmuştur.

Yaşama sevgisi değerini, incelenen eserlerin tamamında görmekteyiz. Ancak, belirgin bir ana değer özelliği taşımamaktadır. Ökkeş karakteri, yaşadığı zorluklara rağmen vazgeçmeyen, yaşama sevincini yitirmeyen saf bir çocuktur. Yaratılan karakter yapısı, yaşama sevinci kavramının hikâye örgüsü içerisinde özel olarak belirtilmediği zamanlarda bile hissedilmesine neden olmaktadır.

Dayanıklılık değeri, eserlerin yedi tanesinde yer almaktadır. Ökkeş, inatçı bir çocuktur. Sabırsız bir yapısı vardır ve istediği bir şeyleri ailesine yaptırmak için ağlamak gibi bir koz kullanır. Bu durum, okuyucular için olumsuz örnek oluşturmaktadır. Sabırsız olduğu için bazen anlatılanları dinlemez ve bu nedenle çoğu işi eline yüzüne buluşturur. Ancak, Ökkeş de seri ilerledikçe olgunlaşır. Özellikle altıncı kitaptan sonra Ökkeş'in de olgunlaştığını, artık çocukluktan çıktığını okuyucu hissedebilmektedir. Olumsuz durumlarda bile metanetini koruma, kendisi ve babasıyla dalga geçen insanları görmezden gelme, sinirlenmeme gibi olgun davranışları bu kitapta görmekteyiz. Bu eser, tüm serinin kırılma noktası olmuştur. Karakterimiz özellikle korkak, sabırsız yapısından arınmış hatta dokuzuncu kitapta çok belirgin bir cesaret örneği göstererek hırsızların yakalanmasını sağlamıştır. Bu değer özellikle serinin sonlarına doğru belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doğa ve hayvan sevgisi kavramı, köyde, hayvanlarla birlikte büyüyen Ökkeş'in hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Köpeği ve eşeğine olan bağlılığı özellikle ilk beş kitapta oldukça belirgindir. Sonrasında değişen şartlar ve gelen şehir hayatında bile doğaya olan özlemini her fırsatta belirtmiş, köyde bıraktığı hayvanlarını özlediğini hissettirmiştir. Ökkeş, hayvanlara zarar vermenin yanlış olduğunu, onlarla arkadaş olarak göstermiştir. Ancak, daha çok gülmeceye dayalı olarak yazılmış ilk eser olan "Ökkeş Kurt Avında" kitabında Ökkeş'in, babasının isteği üzerine onun tüfeğini alarak yola çıkması ve yolda kurt zannettiği için bir kirpiyi vurması okuyucular için iyi bir örnek teşkil etmemektedir. Hem ateşli silah kullanımını bir çocuk için normal göstermekte hem de masum bir hayvanın zarar görmesine takdir beklemekte olan karakterin olumsuz yönüdür.

İnsan sevgisi, temel duygulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ökkeş, tüm canlıları seven, vicdan sahibi bir çocuktur. Kimsenin kötülüğünü istememekte, herkese yardım etmektedir. Hatta arkadaşlarına parasının yerini bile söylemiş sonra da parasını yerinde bulama-

yınca çok üzülmüştür. Yazara göre Ökkeş'in en büyük kusuru saf olusudur. Bu değer ana değerlerden biri olarak diğer değerlerin temelinde yer almıştır.

Arkadaşlık, sekiz kitapta yer almaktadır. İnsan sevgisi, fedakârlık, yardımseverlik değerlerinin sıkıca bağlı olduğu bir yapıda bulunmaktadır. Özellikle şehir hayatında Ökkeş'e hem rehberlik hem de dostluk eden Hasan, bu değerlerin anlamlandırılmasında önemli rol oynamıştır.

Paylaşma değeri, Ökkeş gibi zor yaşam koşullarında olan bir çocuk için verilmesi en zor değerlerden biridir. Hem yalnız büyümüş hem de fakir bir ailenin çocuğu olan Ökkeş, bu duyguyu sevgi duygusunun getirdiği bir görev bilinciyle yapmaktadır. Kendisinden daha zor durumda olan insanları düşünerek onlara üzülmede, parasını, bazen de yemeğini onlarla paylaşmaktadır. Aslında yemek konusunda açgözlü olan Ökkeş, yardıma muhtaç birine dayanmamakta ve paylaşma değerini kitaplarda örnek olacak şekilde yaşatmaktadır.

Aşırı isteklerden uzak durma kavramına tam tersi olacak şekilde örnekler verilmiştir. Ökkeş, fakir bir ailenin çocuğudur. Bu nedenle özellikle yemekler konusunda açgözlü davranmaktadır. Çok iştahlıdır ve rahatsız olacak kadar yemek yer. Ailesinin uyarılarına kulak asmaz. Bunun sonucunda genellikle kötü rüyalar görür. Bu durum çocuklar için iyi bir örnek olmayacaktır. Özellikle yeme problemi olan çocuklar için kötü örnek teşkil edebilir.

Fedakârlık kavramının, eserlerin üçünde olmadığı görülmektedir. Özellikle maddi durumu iyi olmayan karakterler, olay örgüsü içerisinde birbirleri için fedakârlıklarda bulunmaktadır. Yokluklar içinde var olmaya çalışan karakterler, birbirlerinin desteği ile ayakta durmaktadır. Fedakârlık kavramının en çok yer aldığı sekiz ve dokuzuncu kitaplarda Ökkeş ve arkadaşı Hasan birbirlerine destek olmaktadır. Ökkeş, kaza geçirerek hastaneye yatan Hasan'ın annesine kazandığı parayı vermekte, onlara cep harçlığını vererek destek olmaya çalışmaktadır. Ayrıca Muzaffer İzgü'nün hayatından izler taşıyan Miyeser karakterinin okula gidebilmesi için para biriktirip onun okul eşyalarını almışlardır. Bu anlamda okuyuculara fedakârlık kavramı adına örnek eserlerdir.

Doğruluk ve dürüstlük değeri, incelenen eserlerin yedi tanesinde yer almaktadır. Ökkeş, yalan söyleyemeyen, vicdani duyguları ağır basan bir karakterdir. Yalan söyleyen insanların bunu nasıl yaptıklarına şaşırılmaktadır. Ne olursa olsun yalan söyleyemeyeceğini, belirtmektedir. Eser kahramanının gerek davranışları gerekse söz ve tutumuyla bu değere yer verilmiştir.

Sonuç olarak Muzaffer İzgü'ye ait olan “Ökkeş” serisinin belirlenen ileti sayısı ve içeriği dikkate alındığında özellikle yardım severlik, aile sevgisi, çalışkanlık, ahlaki değerler açısından yeterli olduğu görülmektedir. Hem anlaşılır bir üslup hem gülmece öğelerine yer vermesi hem de seçilen ana karakterin okuyucularla bağ kurabilmesi açısından uygun bir eserdir. Sakıncalı görülen yönler de ayrıca belirtilmiştir. Buna rağmen eserler, öğrencilerin keyifle okuyabileceği, Ökkeş karakterinde kendilerini bulabilecekleri bir seri özelliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004); *Türk Millî Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, M. (2011); *Değerler, İşlevleri ve Ahlak*, Eğitime Bakış Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi, 7 (19), (39-45).
- Çetinkaya, H. (2004); *Çağımızın Üç Tanığı*, Günizi Yayıncılık, İstanbul.
- Demirel, K. (2006); *Açıklamalı İnsani Terimler Sözlüğü*, 1. baskı, Epsilon Yayınları, İstanbul.
- Esen, Ş. (2016), *Memduh Şevket ESENDAĞ'ın Hikâyelerinin Söz Varlığı ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- İzgü, M. (2011a); *Ökkeş Lunaparkta*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011b); *Ökkeş Kurt Avında*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011c); *Ökkeş Balık Avında*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011ç); *Ökkeş Kapıcı*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011d); *Ökkeş İşportacı*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011e); *Ökkeş Bahçıvan*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011f); *Ökkeş Otoparkta*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011g); *Ökkeş Maçta*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011ğ); *Ökkeş Dolmuşçu*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2011h); *Ökkeş Denizde*, Özyürek Yayıncılık, İstanbul.
- Kavcar, C. (2017ı); *Edebiyat ve Eğitim*, Anı Yayınevi, Ankara.
- Köse, S. (2011); *Muzaffer İZGÜ'nün "Anneannemin Akıl Almaz Maceraları" Serisindeki Eğitsel İletiler*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Kumbasar, E. (2011); *Muzaffer İZGÜ'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Sürmeli, A. (2015); *Peyami SAFA'nın Romanlarında Değerler Eğitimi ve Türkçe*, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Tekin, M.(2002); *Roman Sanatı*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2005), *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Uyguner, M. (1994); *Muzaffer İzgü Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler*, 1. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.